

DODL OCH OBERHOLLENZER

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 7 juni 2005 *

I mål C-543/03,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av l'Oberlandesgericht Innsbruck (Österrike), genom beslut av den 16 december 2003, som inkom till domstolen den 29 december 2003, i målet

Christine Dodl,

Petra Oberhollenzer

mot

Tiroler Gebietskrankenkasse,

• Rättegångsspråk: tyska.

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena P. Jann, C.W. A. Timmermans och A. Rosas samt domarna C. Gulmann, J.-P. Puissochet, K. Schiemann (referent), J. Makarczyk, P. Küris, E. Juhász, U. Löhmus, E. Levits och A.Ó Caoimh,

generaladvokat: L.A. Geelhoed,
justitiesekreterare: byrådirektören K. Sztranc,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 14 december 2004,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Christine Dodl och Petra Oberhollenzer, genom J. Hobmeier, Rechtsanwalt,

— Tiroler Gebietskrankenkasse, genom A. Bramböck, i egenskap av ombud,

- Österrikes regering, genom H. Dossi, E. Riedl och G. Hesse, båda i egenskap av ombud, biträdda av S. Holzmann, Rechtsanwältin,

- Tysklands regering, genom W.-D. Plessing och A. Tiemann, båda i egenskap av ombud,

- Finlands regering, genom A. Guimaraes-Purokoski, i egenskap av ombud,

- Europeiska gemenskapernas kommission, genom D. Martin, H. Kreppel och B. Martenczuk, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 24 februari 2005 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

¹ Begäran avser tolkningen av gemenskapsförordningarna om samordning av systemen för social trygghet. Begäran avser särskilt rådets förordning (EEG)

nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1386/2001 av den 5 juni 2001 (EGT L 187, s. 1, nedan kallad förordning nr 1408/71), samt rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71 (EGT L 74, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 106), i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt kommissionens förordning (EG) nr 410/2002 av den 27 februari 2002 (EGT L 62, s. 17, nedan kallad förordning nr 574/72).

- 2 Begäran om förhandsavgörande har framställts i ett mål som Christine Dodl och Petra Oberhollenzer har anhängiggjort mot Tiroler Gebietskrankenkasse med anledning av den senares vägran att bevilja klagandena vårdnadsbidrag.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

Förordning nr 1408/71

- 3 I artikel 2.1 i förordning nr 1408/71 föreskrivs följande:

”Denna förordning skall gälla anställda [och] egenföretagare ... som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater och som är medborgare i en medlemsstat ... samt deras familjemedlemmar och efterlevande.”

4 Artikel 4.1 i nämnda förordning har följande lydelse:

”Denna förordning gäller all lagstiftning om följande grenar av social trygghet:

...

h) Familjeförmåner”.

5 Artikel 13 i samma förordning lyder som följer:

”1. ... personer för vilka denna förordning gäller [skall] omfattas av lagstiftningen i endast en medlemsstat. Denna lagstiftning skall bestämmas enligt bestämmelserna i denna avdelning.

2. ...

- a) Den som är anställd för arbete inom en medlemsstats territorium skall omfattas av denna medlemsstats lagstiftning, även om han är bosatt inom en annan medlemsstats territorium ...

...”

- 6 Artikel 73 i förordning nr 1408/71 avser anställda och egenföretagare vars familjemedlemmar är bosatta i en annan medlemsstat än den behöriga staten och har följande lydelse:

”En anställd eller egenföretagare, som omfattas av lagstiftningen i en medlemsstat, skall för sina familjemedlemmar som är bosatta i en annan medlemsstat ha rätt till de familjeförmåner som utges enligt lagstiftningen i den förra staten som om de vore bosatta i den staten, ...”

- 7 I artikel 76 i samma förordning fastställs prioritetsregler då rätt till familjeförmåner samtidigt föreligger enligt lagstiftningen i den behöriga staten och enligt lagstiftningen i den medlemsstat där familjemedlemmarna är bosatta. Artikel 76.1 har följande lydelse:

”Om familjeförmåner för samma tid och för samma familjemedlem på grund av förvärvsverksamhet utges enligt lagstiftningen i den medlemsstat inom vars

territorium familjemedlemmarna är bosatta, skall rätten till familjeförmåner som utges enligt lagstiftningen i en annan medlemsstat, i förekommande fall med tillämpning av artikel 73 eller 74, innehållas till det belopp som utbetalas enligt lagstiftningen i den förstnämnda medlemsstaten.”

Förordning nr 574/72

8 I artikel 10 i förordning nr 574/72 fastställs tillämpliga regler vid samtidig rätt till familjeförmåner eller familjebidrag för anställda eller egenföretagare. Artikel 10.1 har följande lydelse:

”a) Rätten till familjeförmåner eller familjebidrag som utges enligt en medlemsstats lagstiftning, enligt vilken förvärv av rätten till sådana förmåner eller bidrag inte grundas på villkor om försäkring, anställning eller verksamhet som egenföretagare, skall innehållas om för samma period och för samma familjemedlem förmåner utges endast enligt nationell lagstiftning i en annan medlemsstat eller vid tillämpning av förordningens artikel 73, 74, 77 eller 78 upp till ett belopp motsvarande dessa förmåner.

b) Om emellertid förvärvsverksamhet utövas inom den förstnämnda medlemsstatens territorium

i) av den person, som har rätten till familjeförmåner eller av den person till vilken sådana förmåner utbetalas, skall, vad avser förmåner till vilka rätt

föreligger antingen direkt enligt en annan medlemsstats nationella lagstiftning eller enligt förordningens artikel 73 eller 74, rätten till familjeförmåner, som utges direkt enligt den nationella lagstiftningen i den andra medlemsstaten eller enligt dessa artiklar, innehållas upp till ett belopp, som motsvarar de familjeförmåner, som gäller enligt lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium familjemedlemmen är bosatt. Kostnaden för de förmåner som har utbetalats av den medlemsstat inom vars territorium familjemedlemmen är bosatt skall bäras av den medlemsstaten;

...”

Den nationella lagstiftningen

Den österrikiska lagstiftningen

- 9 I artikel 2.1 i lag om kompensation för familjeomkostnader (Familienlastenausgleichsgesetz) av den 24 oktober 1967 (BGB1. I, 376/1967) föreskrivs följande i den ändrade lydelse som är tillämplig i målet vid den nationella domstolen:

”Rätt till familjebidrag tillkommer personer som är bosatta eller har sitt stadigvarande hemvist på federalt territorium ...”

10 Lagen om vårdnadsbidrag (Kinderbetreuungsgeldgesetz) av den 8 augusti 2001 trädde i kraft den 1 januari 2002 (BGBl. I, 103/2001). I artikel 2 föreskrivs följande:

1

"1. En förälder har rätt till vårdnadsbidrag ... för sitt barn ..., under förutsättning att

- 1) det för detta barn finns en rätt till familjebidrag enligt lagen om kompensation för familjeomkostnader, eller då det inte finns någon sådan rätt endast på grund av att det finns en rätt till en motsvarande utländsk förmån,
- 2) föräldern och barnet ingår i samma hushåll och
- 3) föräldrarnas sammanlagda inkomst (enligt artikel 8) inte överstiger 14 600 euro per kalenderår.

...

4. Vårnadsbidrag får inte utbetalas samtidigt till båda föräldrarna för samma barn ...”

Den tyska lagstiftningen

11 I artikel 1 i lag om vårnadsbidrag och ledighet för vård av barn (Bundserziehungsgeldgesetz) av den 7 december 2001 (BGB1. 2001 I, nr 65) föreskrivs följande:

”(1) För rätt till vårnadsbidrag krävs att den bidragsberättigade

1. har sin hemvist eller är stadigvarande bosatt i Tyskland,
2. har ett barn i sitt hushåll som han eller hon är försörjningsskyldig för,
3. personligen ombesörjer omvårdnad och fostran av barnet och

4. inte förvärvsarbetar eller förvärvsarbetar på deltid.

...”

Twisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 12 Klagandena i målet vid den nationella domstolen, Christine Dodl och Petra Oberhollenzer, är båda österrikiska medborgare som arbetar i Österrike men som bor i Tyskland. De lever tillsammans med make respektive sambo vilka båda är tyska medborgare som arbetar heltid i Tyskland.
- 13 Den 21 april 2002 födde Christine Dodl en son och gjorde med anledning därav ett uppehåll i sitt anställningsförhållande mellan den 21 juni 2002 och den 7 oktober 2002.
- 14 Petra Oberhollenzer födde en son den 10 september 2002 och gjorde då ett uppehåll i sin anställning mellan den 8 november 2002 och den 9 september 2004.
- 15 Christine Dodls make och Petra Oberhollenzers sambo har i egenskap av fäder uppburit familjebidrag som motsvarar österrikiska familjebidrag. De har emellertid

inte åtnjutit federalt vårdnadsbidrag på grund av att de utövade förvärvsverksamhet på heltid.

- 16 Klagandena i målet vid den nationella domstolen ansökte om federalt vårdnadsbidrag i Tyskland. Christine Dodds ansökan avslogs genom beslut av Amt für Versorgung und Familienförderung München I (byrå för hjälp och stöd till familjer, München I) av den 13 maj 2003. Petra Oberhollenzers ansökan avslogs genom beslut av Amt für Versorgung und Familienförderung Augsburg (byrå för hjälp och stöd till familjer i Augsburg) av den 14 november 2002 och av den 22 april 2003. Som skäl för avslaget angav tyska myndigheter att det var Republiken Österrike som var behörig att betala ut det sökta bidraget. I Christines Dodds fall angavs även att inkomsttaket för rätt till detta bidrag enligt den tyska lagstiftningen hade överskridits.
- 17 Klagandena ansökte därefter om vårdnadsbidrag i Österrike.
- 18 Med tillämpning av artiklarna 73, 75 och 76 i förordning nr 1408/71, jämförda med artikel 10.1 b i förordning nr 574/72, avslog Tiroler Gebietskrankenkasse klagandenas ansökningar genom beslut av den 28 april respektive den 5 juni 2003.
- 19 Klagandena i målet vid den nationella domstolen överklagade besluten i fråga till Landesgericht Innsbruck (regional domstol i Innsbruck) och yrkade att Tiroler Gebietskrankenkasse skulle förpliktas att bevilja dem vårdnadsbidrag med lagstadgat

belopp från och med den 1 juli 2002 för Christine Dodl och från och med den 30 september 2002 för Petra Oberhollenzer. Klagandena anförde därvid till stöd för sina yrkanden att principen om anställningsstaten borde ha tillämpats. Tiroler Gebietskrankenkasse bestred dessa argument och anförde att då det finns två olika anställningsmedlemsstater är det bosättningsstaten som är behörig att utge en familjeförmån. Det är först sedan tyskt vårdnadsbidrag utbetalats som Republiken Österrike eventuellt är skyldig att bevilja en förmån för att kompensera för mellanskillnaden i förhållande till vårdnadsbidraget.

20 Landesgericht Innsbruck ogillade Christine Dodls och Petra Oberhollenzers talan i domar av den 17 juli 2003 respektive av den 17 september 2003 och fann att i situationer där föräldrarna till ett barn arbetar i olika medlemsstater skall familjeförmåner betalas ut av den stat där barnet är stadigvarande bosatt, i förevarande fall Förbundsrepubliken Tyskland. Republiken Österrike var enligt Landesgericht Innsbruck endast skyldig att utbetala mellanskillnaden om den tyska förmånen var lägre än den österrikiska.

21 Klagandena i målet vid den nationella domstolen överklagade domen till Oberlandesgericht Innsbruck (regional domstol i högre instans i Innsbruck) och gjorde gällande att principen om anställningsstaten borde tillämpas, eftersom vårdnadsbidraget syftar till att garantera en inkomst för föräldrar vars yrkesverksamhet har avbrutits för att de skall få tid att ta hand om sina barn, vilket orsakat dem ett inkomstbortfall. Christine Dodl och Petra Oberhollenzer har påpekat att de vid tiden för de omständigheter som är relevanta i målet vid den nationella domstolen fortfarande var parter i ett anställningsförhållande och att det endast gjorts uppehåll i detta under föräldraledigheten.

22 Tiroler Gebietskrankenkasse bestred dessa argument och yrkade att överklagandena skulle ogillas.

23 Sedan Oberlandesgericht Innsbruck förenat målen med avseende på förfarandet och domarna beslutade rätten att vilandeförklarade målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Skall artikel 73 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 ... jämförd med artikel 13 i samma förordning i dess nu gällande lydelse tolkas på så sätt att den även omfattar sådana anställda, vilkas anställningsförhållande visserligen består men inte grundar någon skyldighet att arbeta respektive att utge lön och enligt nationell rätt inte medför några skyldigheter enligt den obligatoriska allmänna försäkringen?

2) Om den första frågan besvaras jakande:

Skall i ett sådant fall anställningsstaten anses behörig att utge förmåner även då den anställde och dennes familjemedlemmar, som kan ha rätt till en sådan

familjeförmån som österrikiskt vårdnadsbidrag, under uppehållet i anställningsförhållandet inte bodde i anställningsstaten?”

Prövning i sak

Den första frågan

- 24 Den nationella domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida klagandena i tvisten vid den nationella domstolen inte längre skall anses som anställda i den mening som avses i förordning nr 1408/71 med anledning av att det gjorts ett uppehåll i deras anställningsförhållanden och att de under uppehållet inte var skyldiga att erlägga avgifter till socialförsäkringen enligt österrikisk lagstiftning. Den nationella domstolen önskar vidare få klarhet i på vilket sätt uppehållet påverkar tillämpligheten av artikel 13.2 a i förordning nr 1408/71 och följaktligen av artikel 73 i samma förordning.

- 25 Den nationella domstolens huvudsakliga frågeställning, som ligger bakom den första frågan, är huruvida klagandena vid den nationella domstolen riskerar att stå utan allt socialförsäkringsskydd när det gäller familjeförmåner om deras anställningsförhållande inte skulle anses utgöra en anställning på grund av att det gjorts ett uppehåll häri.

- 26 Samtliga parter som inkommit med skriftliga yttranden är ense om att klagandena skall anses som anställda i den mening som avses i artikel 1 a i förordning nr 1408/714 trots att ett tillfälligt uppehåll gjorts i deras anställningar.
- 27 Det gemenskapsrättsliga begreppet arbetstagare är inte entydigt, utan varierar beroende på det avsedda tillämpningsområdet (dom av den 12 maj 1998 i mål C-85/96, Martínez Sala, REG 1998, s. I-2691, punkt 31). Domstolen kommer därför att erinra om räckvidden av begreppet arbetstagare med avseende på förordning nr 1408/71.
- 28 I artikel 2.1 i förordning nr 1408/71 anges att förordningen gäller anställda och egenföretagare som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater samt deras familjemedlemmar.
- 29 Begreppen anställda och egenföretagare definieras i artikel 1 a i förordning nr 1408/71. De avser varje person som inom ramen för ett av de system för social trygghet som nämns i artikel 1 a är försäkrad mot de risker och på de villkor som anges i den bestämmelsen (se dom av den 3 maj 1990 i mål C-2/89, Kits van Heijningen, REG 1990, s. I-1755, punkt 9, och av den 11 juni 1998 i mål C-275/96, Kuusijärvi, REG 1998, s. I-3419, punkt 20).

- 30 Härav följer att en person således är arbetstagare i den mening som avses i förordning nr 1408/71 då han är obligatoriskt eller frivilligt försäkrad, om så bara mot en enda risk, enligt ett allmänt eller särskilt system för social trygghet som anges i artikel 1 a i nämnda förordning, oavsett om ett anställningsförhållande föreligger (domarna i de ovannämnda målen Martínez Sala, punkt 36, och Kuusijärvi, punkt 21).
- 31 Såsom generaladvokaten påpekat i punkt 12 i sitt förslag till avgörande följer det av domstolens rättspraxis att det inte så mycket är anställningsförhållandet som skyddet mot risker enligt ett system för social trygghet som nämns i artikel 1 a i förordning nr 1408/71 som är avgörande för om en person fortsätter att höra till den personkrets på vilken förordningen är tillämplig. Av detta följer att enbart det faktum att ett anställningsförhållandes huvudförpliktelser upphör under en viss tid inte kan frånta arbetstagaren hans eller hennes ställning som arbetstagare i den mening som avses i artikel 73 i samma förordning.
- 32 Det framgår emellertid av begäran om förhandsavgörande att klagandena i målet vid den nationella domstolen enligt österrikisk lagstiftning inte omfattas av fullständig obligatorisk försäkring (försäkring mot sjukdom, olyckor och ålderdom), under sin föräldraledighet, på samma sätt som heltidsarbetande anställda. Enligt de uppgifter som lämnats av den nationella domstolen framgår att sedan den obligatoriska försäkringen har upphört att gälla har klagandena endast rätt till sjukförsäkringsförmåner och då på vissa villkor. Den nationella domstolen drar därför slutsatsen att klagandena i målet vid den nationella domstolen under vissa förutsättningar kan ansöka om sjukförsäkringsförmåner.

- 33 Det ankommer i varje fall på den nationella domstolen att utföra nödvändiga kontroller för att fastställa huruvida klagandena i målet vid den nationella domstolen, under den tid för vilken det aktuella bidraget begärts, var anslutna till någon gren av den österrikiska socialförsäkringen och således omfattades av begreppet anställd i den mening som avses i artikel 1 a i förordning nr 1408/71.
- 34 Den första frågan skall därför besvaras enligt följande. En person är arbetstagare i den mening som avses i förordning nr 1408/71 då han är obligatoriskt eller frivilligt försäkrad, om så bara mot en enda risk, enligt ett allmänt eller särskilt system för social trygghet som anges i artikel 1 a i förordning nr 1408/71, oavsett om ett anställningsförhållande föreligger. Det ankommer på den nationella domstolen att utföra nödvändiga kontroller för att fastställa huruvida klagandena i målet vid den nationella domstolen, under den tid för vilken det aktuella bidraget begärts, var anslutna till någon gren av den österrikiska socialförsäkringen och således omfattades av begreppet anställd i den mening som avses i nämnda artikel 1 a.

Den andra frågan

- 35 För det fall klagandena vid den nationella domstolen skulle anses ingå i den personkategori på vilken förordning nr 1408/71 är tillämplig önskar den nationella domstolen med sin andra fråga få klarhet i vilken medlemsstat som i första hand är behörig att utge den aktuella familjeförmånen. Denna fråga förutsätter att domstolen avgör huruvida bestämmelserna i artiklarna 76 i förordning nr 1408/71 och 10 i förordning nr 574/72 om förbud att kumulera förmåner eventuellt, och i förekommande fall, är tillämpliga i en situation såsom den i förevarande fall.

Yttranden som inkommit till domstolen

- 36 De yttranden som inkommit till domstolen skiljer sig åt i fråga om hur förordningarna nr 1408/71 och 574/72 skall tolkas samt beträffande vilken medlemsstat som är behörig att utge förmånerna.
- 37 Tiroler Begietskrankenkasse har gjort gällande att eftersom båda föräldrarna utövar förvärvsverksamhet, den ena i Tyskland och den andre i Österrike, föreligger två olika anställningsstater. Den samtidiga rätten till förmåner som följer härav skall lösas med tillämpning av artikel 76 i förordning nr 1408/71. Enligt artikel 76 är det bosättningsmedlemsstaten som är behörig och följaktligen skyldig att utge familjeförmåner, medan den andra staten endast är subsidiärt behörig.
- 38 Även den österrikiska regeringen har förordat denna lösning och preciserat att enligt domstolens sätt att resonera i sin dom av den 10 oktober 1996 i de förenade målen C-245/94 och C-312/94, Hoever och Zachow (REG 1996, s. I-4895), skall frågan om vilken av familjemedlemmarna som ger rätt till förmåner inte fastställas utifrån nationell rätt. Det är i stället familjen i sin helhet som skall beaktas.
- 39 Den tyska regeringen har i sin tur anfört två argument till stöd för ett motsatt antagande. Nämda regering har i första hand hävdats att den princip som den österrikiska regeringen åberopat och som domstolen nämnt i domen i det ovannämnda målet Hoever och Zachow inte är relevant i förevarande fall, på grund

av den mycket specifika situation som låg bakom det mål som gav upphov till den domen. Domstolens tillvägagångssätt i nämnda mål borde förbehållas de fall där de berörda personerna saknar rättigheter i förhållande till anställningsstaten.

- 40 Den tyska regeringen anser för det andra att bestämmelserna om förbud att kumulera förmåner i artiklarna 76 i förordning nr 1408/71 och 10 i förordning nr 574/72 inte är tillämpliga i förevarande fall, eftersom det inte rör sig om samtidiga rättigheter till familjeförmåner för samma barn. I de situationer som ligger bakom förfarandet vid den nationella domstolen förelåg ingen sådan rättighet för den andra föräldern, eftersom barnens fäder inte uppfyllde kraven för rätt till förmåner enligt tysk rätt.
- 41 Den tyska regeringen har dragit slutsatsen att det enligt artikel 73 i förordning nr 1408/71 endast ankommer på anställningsstaten, i förevarande fall Republiken Österrike, att utge förmånen, även när den förmånsberättigade och dennes familj inte är bosatta i denna stat.
- 42 Europeiska gemenskapernas kommission har uttalat sitt stöd för denna lösning i sitt skriftliga yttrande. Kommissionen har gjort gällande att principen om anställningsstaten är en grundläggande princip i förordningarna nr 1408/71 och 574/72. Det är därför endast om denna princip skulle få oacceptabla följder, såsom till exempel förlust av rätten till familjeförmåner, som det är nödvändigt att söka andra lösningar.
- 43 Vid förhandlingen har kommissionen emellertid angett att den ändrat uppfattning och i stället förordar att bosättningsmedlemsstaten i första hand skall anses behörig. Vidare har den uppmanat domstolen att beakta familjsituationen för klagandena

vid den nationella domstolen. Enligt kommissionen är det således bestämmelsen i artikel 10.1 b i förordning nr 574/72 som reglerar deras situation. Enligt den bestämmelsen innehålls den rätt som föreskrivs i artikel 73 i förordning nr 1408/71 när den anställdes make förvärvsarbetar i bosättningsmedlemsstaten. Ett sådant synsätt skulle vara fullt överensstämmande med domen av den 9 december 1992 i mål C-119/91, *McMenamin* (REG 1992, s. I-6393), vilken är direkt relevant i förevarande mål.

Domstolens bedömning

- 44 För att lösa problemet med tolkningen av förordningarna nr 1408/71 och 574/72 som ligger bakom den negativa behörighetskonflikten i målet vid den nationella domstolen och för att ge den hänskjutande domstolen ett användbart svar, kommer domstolen, för att besvara den andra frågan, att erinra om räckvidden av artikel 73 i förordning nr 1408/71, undersöka sambandet mellan artikel 73 och bestämmelserna om förbud mot kumulation av förmåner i nämnda förordningar och, slutligen, fastställa vilken av de båda bestämmelserna som är tillämplig i förevarande fall.
- 45 Det följer av ordalydelsen i artikel 73 att den just avser en situation där en anställds familj är bosatt i en annan medlemsstat än den behöriga staten och ger rätt till de familjeförmåner som utges enligt tillämplig rätt i den förra staten som om de vore bosatta i den staten.
- 46 Bestämmelsen är avsedd att förhindra att en medlemsstat ges möjlighet att göra beviljandet av familjeförmåner eller dess belopp beroende av att familjemedlem-

marna till en anställd är bosatta i den medlemsstat som gör utbetalningen, för att inte arbetstagare inom gemenskapen skall avhållas från att utöva sin rätt till fri rörlighet (se särskilt domen i de ovannämnda målen Hoefer och Zachow, punkt 34, och dom av den 7 november 2002 i mål C-333/00, Maaheimo, REG 2002, s. I-10087, punkt 34).

47 Artikel 73 i förordning nr 1408/71 skall kombineras med bestämmelsen i artikel 13.2 a i samma förordning, enligt vilken den som är anställd för arbete inom en medlemsstats territorium skall omfattas av denna medlemsstats lagstiftning, även om han är bosatt inom en annan medlemsstats territorium. Dessa bestämmelser är kopplade till syftet med förordning nr 1408/71, nämligen att garantera att alla arbetstagare som är medborgare i medlemsstaterna och som förflyttar sig inom gemenskapen tillförsäkras likabehandling med avseende på olika nationella lagstiftningar och rätt till socialförsäkringsförmåner oavsett bosättningsort eller anställningsort. Bestämmelserna skall tolkas på ett enhetligt sätt i alla medlemsstater oavsett hur de nationella lagstiftningarna är utformade vad gäller rätt till familjeförmåner (dom av den 19 februari 1981 i mål 104/80, Beeck, REG 1981, s. 503, punkt 7).

48 Domstolen finner därför att klagandena i målen vid den nationella domstolen, som är bosatta med sina familjer i en annan medlemsstat än anställningsstaten, har en gemenskapsrättslig rätt till familjeförmåner i den senare staten enligt artiklarna 73 och 13.2 a i förordning nr 1408/71.

49 Det skall emellertid preciseras att nämnda artikel 73 förvisso utgör en allmän bestämmelse men inte en absolut sådan. Den rättighet som klagandena i målet vid den nationella domstolen har i egenskap av anställda enligt artiklarna 13 och 73 i förordning nr 1408/71 skall jämföras med bestämmelserna om förbud mot kumulation av förmåner i förordningarna nr 1408/71 och nr 574/72, om rätt till förmåner enligt tillämplig rätt i bosättningsstaten riskerar att uppstå samtidigt med en motsvarande rätt enligt lagstiftningen i anställningsstaten.

- 50 Detta synes vara fallet i förevarande mål. Enligt vad den nationella domstolen uppgett är det klagandenas respektive barns födelse som ger rätt till familjeförmåner i såväl Österrike som i Tyskland. I Österrike är det modern som i egenskap av anställd i denna medlemsstat har rätt till vårdnadsbidrag med tillämpning av artikel 73 i förordning nr 1408/71. I Tyskland har en av föräldrarna enligt nationell lagstiftning rätt till vårdnadsbidrag om den föräldern och barnet är bosatta där.
- 51 En situation såsom den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen kan ge upphov till dubbel ersättning för familjeomkostnader och skall följaktligen behandlas mot bakgrund av bestämmelser om förhindrande av kumulation av förmåner, nämligen artikel 76 i förordning nr 1408/71 och artikel 10 i förordning nr 574/72.
- 52 Domstolen skall nu successivt undersöka vilka situationer dessa bestämmelser avser att reglera.
- 53 Det följer av ordalydelsen i artikel 76 i förordning nr 1408/71 att bestämmelsen avser att lösa problemet med samtidiga rättigheter till familjeförmåner enligt dels artikel 73 i samma förordning, dels enligt nationell lagstiftning i de familjemedlemmars bosättningsstat som ger rätt till familjeförmåner på grund av förvärvsarbete. Det är ostridigt att nämnda artikel 76 inte är relevant i förevarande mål, eftersom tysk lagstiftning ger rätt till familjeförmåner under förutsättning att den förmånsberättigade är bosatt i Tyskland, inte utövar förvärvsverksamhet eller utövar förvärvsverksamhet på deltid.
- 54 Artikel 10 i förordning nr 574/72 däremot är tillämplig när det föreligger risk för att den rätt som följer av artikel 73 i förordning nr 1408/71 kumuleras med en rätt att

uppbära familjeförmåner enligt nationell rätt i bosättningsstaten som inte omfattas av något sådant krav på förvärvsverksamhet.

- 55 Härav följer att artikel 10 i förordning nr 574/72 är den relevanta bestämmelsen om förbud mot kumulation av rättigheter i förevarande fall. Såväl det fall där endast en av föräldrarna utövar förvärvsverksamhet som det fall där båda föräldrarna utövar sådan verksamhet omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde.
- 56 I artikel 10.1 a föreskrivs bland annat att när familjeförmåner skall utges i barnets bosättningsstat, oavsett villkor om försäkring eller anställning, skall rättigheterna innehållas om förmåner skall utges med tillämpning av artikel 73 i förordning nr 1408/71.
- 57 Om den person som har rätten till familjeförmåner eller den person till vilken sådana förmåner utbetalas förvärvsarbetar i barnets bosättningsstat skall, enligt vad som föreskrivs i artikel 10.1 b i, i förordning nr 574/72, rätten till familjeförmåner i anställningsstaten enligt förordningens artikel 73 innehållas.
- 58 I domen i det ovannämnda målet *McMenamin* klargjorde domstolen i punkterna 24 och 25 innebörden av begreppet "av den person, som har rätten till familjeförmåner

eller av den person till vilken sådana förmåner utbetalas". Begreppet skall uppfattas så att det förutom make bland annat avser den som inte är, eller inte längre är, gift med den person som åtnjuter de förmåner som föreskrivs i artikel 73 i förordning nr 1408/71, eller denna person själv, för det fall samtidig rätt till familjeförmåner uppstår på grund av att denna person även arbetar i bosättningsstaten. Lagstiftaren har föredragit att definiera denna personkategori genom ett gemensamt kännetecken, nämligen deras egenskap av person som åtnjuter familjeförmåner i bosättningsmedlemsstaten, snarare än genom en uttömmande uppräkningslista.

59 Domstolen slog därefter fast att den omständigheten att en person som har vårdnaden om barnen, och särskilt maken till den förmånstagare som avses i artikel 73 i förordning nr 1408/71, utövar förvärvsverksamhet i barnens bosättningsstat medför att rätten till familjeförmåner enligt nämnda artikel 73 i förordning nr 1408/71 skall innehållas med tillämpning av artikel 10 i förordning nr 574/72 upp till det belopp som bosättningsmedlemsstaten utbetalat för motsvarande förmåner, oavsett vem som enligt denna stats lagstiftning har direkt rätt till familjeförmånerna (domen i det ovannämnda målet *McMenamin*, punkt 27).

60 En sådan tolkning av artikel 10.1 b i i förordning nr 574/72 kan tillämpas direkt på de situationer som målet vid den nationella domstolen gäller, med hänsyn till att Christine Dodls make och Petra Oberhollenzers sambo utövar förvärvsverksamhet i bosättningsmedlemsstaten. Det är följaktligen denna stat, i förevarande fall Förbundsrepubliken Tyskland, som skall utge de aktuella familjeförmånerna.

61 Domstolen konstaterar att till skillnad från vad den tyska regeringen har gjort gällande saknar det relevans för tillämpningen av artikel 10.1 b i förordning

nr 574/72 att barnens fäder inte uppfyller de villkor för rätt till bidrag som föreskrivs i tysk rätt på grund av att de utövar förvärvsverksamhet på heltid.

62 För tillämpning av denna artikel och för att prioritetsreglerna skall omkastas på så sätt att bosättningsmedlemsstaten skall anses vara behörig, krävs det inte att förvärvsverksamheten utövas av den person som personligen har rätt till familjeförmåner. Det är tillräckligt att en av föräldrarna har rätt till bidrag i denna stat, i förevarande fall modern.

63 Det skall emellertid påpekas att för det fall Christine Dodl, såsom den nationella domstolen anfört, inte skulle ha rätt till tyskt vårdnadsbidrag på grund av att det inkomsttak som enligt tysk rätt gäller överskridits och då hennes make inte heller har rätt till detta bidrag på grund av att han utövar förvärvsarbete på heltid, regleras situationen endast av artikel 73 i förordning nr 1408/71. Bestämmelserna om förbud mot kumulering av rättigheter i samma förordning och i förordning nr 574/72 skall i sådant fall inte tillämpas.

64 Den andra tolkningsfrågan skall därför besvaras enligt följande. När lagstiftningen i såväl anställningsstaten som bosättningsstaten ger en anställd rätt till familjeförmåner, för samma familjemedlem för samma period, är det i princip anställningsstaten som enligt artikel 10.1 a i förordning nr 574/72 är behörig att utbetala dessa förmåner. När en person som har vårdnaden om barnen, och särskilt maken eller sambon till den anställde i fråga, utövar förvärvsverksamhet i bosättningsstaten

skall emellertid denna medlemsstat utbetala familjeförmåner med tillämpning av artikel 10.1 b i samma förordning, oavsett vem som enligt denna stats lagstiftning har den direkta rätten till dessa förmåner. I sådant fall skall anställningsstatens utbetalning av familjeförmåner innehållas upp till ett belopp som motsvarar de familjeförmåner som gäller enligt lagstiftningen i bosättningsstaten.

Rättegångskostnader

- 65 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

På dessa grunder beslutar domstolen (stora avdelningen) följande dom:

- 1) En person är arbetstagare i den mening som avses i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1386/2001 av den 5 juni 2001, då han är obligatoriskt eller frivilligt försäkrad, om så bara mot en enda risk, enligt ett allmänt eller särskilt system för social trygghet som anges i artikel 1 a i förordning nr 1408/71, oavsett om ett anställnings-

förhållande föreligger. Det ankommer på den nationella domstolen att utföra nödvändiga kontroller för att fastställa huruvida klagandena i målet vid den nationella domstolen, under den tid för vilken det aktuella bidraget begärts, var anslutna till någon gren av den österrikiska socialförsäkringen och således omfattades av begreppet anställd i den mening som avses i nämnda artikel 1 a.

- 2) När lagstiftningen i såväl anställningsstaten som bosättningsstaten ger en anställd rätt till familjeförmåner, för samma familjemedlem för samma period, är det i princip anställningsstaten som, enligt artikel 10.1 a i rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt kommissionens förordning (EG) nr 410/2002 av den 27 februari 2002, är behörig att utbetala dessa förmåner.**

När en person som har vårdnaden om barnen, och särskilt maken eller sambon till den anställda i fråga, utövar förvärvsverksamhet i bosättningsstaten, skall emellertid denna medlemsstat utbetala familjeförmåner med tillämpning av artikel 10.1 b i förordning nr 574/72, i dess lydelse enligt förordning nr 410/2002, oavsett vem som enligt denna stats lagstiftning har den direkta rätten till dessa förmåner. I sådant fall skall anställningsstatens utbetalning av familjeförmåner innehållas upp till ett belopp som motsvarar de familjeförmåner som gäller enligt lagstiftningen i bosättningsstaten.

Underskrifter